

Razmišljanja o(b) knjigah

Petra Pogorevc

Križišče pisav in generacij

60 let Knjižnice MGL

Gledališko sezono, ki se pravkar končuje, je zame pomembno obeležilo šest kratkih zapisov, ki smo jih v Mestnem gledališču ljubljanskem objavili na straneh gledaliških listov ob premierah na velikem odru. Na pobudo, naj nam zaupajo, katere knjige iz dolge in bogate zgodovine Knjižnice MGL so jim bile v največji navdih pri njihovem delu, so jih ob šestdeseti obletnici obstoja in delovanja Knjižnice napisali njene bralke in bralci. Namenoma smo jih iskali med praktiki in teoretiki ter k izbiranju in utemeljevanju povabili predstavnike različnih poklicev in starosti. O svojih najljubših knjigah iz zbirke so pisali dramaturginja Diana Koloini, igralec Branko Jordan, publicista in kritika Matej Bogataj in Zala Dobovšek, študent dramaturgije Jaka Smerkolj Simoneti ter igralka Saša Pavček. Ker sta bila izbor knjig in njegova utemeljitev v celoti prepuščena njim, je nastal nabor raznovrstnih zapisov, ki izpostavi naslove iz različnih obdobj in opozori na številne vidike pomembnosti zbirke.

Diana Koloini in Zala Dobovšek sta se odločili pisati o enem samem delu, ki je bistveno zaznamovalo njuno doživljanje gledališča. Koloinijeva je izpostavila knjigo *Gledališče in njegov dvojniki* Antonina Artauda, ki je v prevodu Aleša Bergerja izšla leta 1994. Gre za slavno zbirko strastnih spisov enega najpomembnejših gledaliških reformatorjev iz prve polovice 20. stoletja, ki oznanja avtorjevo specifično vizijo in načrt prenove gledališke

umetnosti. “Gledališče krutosti – kot je po poskusih, da bi svojo predstavo artikuliral prek dvojnikov, ki jih je našel v kugi, metafiziki, alkimiji, vzhodnem gledališču, Artaud poimenoval lastno vizijo – neizbrisno pripada modernizmu.”¹ Vanj je vsajena zahteva po prelomu z vsem obstoječim, ki bi moral biti po Artaudu tako skrajn, da se je pokazal kot neuresničljiv, a vseeno ostaja neizčrpen vir navdiha za vedno nove generacije. “Tudi zame, ki sem delala predvsem uprizoritve dramskih del – tip gledališča, ki ga je Artaud krivil za propad umetnosti in besno izganjal –, je bil najpomembnejši gledališki avtor, neuresničljivi zakon. Ne s konkretnimi podobami, pač z zahtevo po gledališču, katerega moč je ‘enaka moči lakote’, nujnem, celovitem, bistvenem ... gledališču kot Dogodku.”²

Zala Dobovšek se je osredotočila na knjigo *Fenomenologija gledališča* Jensa Roselta, ki je v prevodu Mojce Kranjc izšla leta 2014. Gre za monumentalno študijo z začetka 21. stoletja, katere avtor se opre na tradicijo fenomenologije ter zajema iz vmesnosti med filozofskim mišljenjem in znanstvenim vedenjem. Sugestivno je opisala svoje navdušenje nad tistimi segmenti knjige, ki se ukvarjajo s pogosto spregledanimi razsežnostmi živega gledališkega dogodka, z raznimi dražljaji, opažanji, premiki in pripetljaji, ki so obrobne in nenačrtovane okoliščine gledanja predstave, a se ne glede na to vsilijo našemu umu in vplivajo na to, kako jo pravzaprav doživimo. Kot eno najdragocenejših poglavij knjige je izpostavila tisto o ne-perfektne v gledališču: “Ne-perfektne v gledališču zaposli svoje občinstvo, je izziv, ki se mu ne more priti do živega z vrednotenjskimi kriteriji, kot so dobro, prepričljivo, doumljivo. Ko ne-perfektne na odru pokaže svojo ‘ranljivost’, se s tem občinstva dotakne na način, ki ga siceršnje igralske geste le stežka prekašajo. V primeru ne-perfektne namreč ni idealne perspektive in ni idealnega občinstva. Gre za pravico do napake, zmedenosti, nerodnosti.”³

*

Da sme in mora tudi knjižna zbirka, podobno kot katera koli umetniška kreacija, segati po nemogočem in pri tem tvegati napake, predvsem pa se

¹ Koloini, Diana: zapis v rubriki “60 let Knjižnice MGL”. V: Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega, letnik LXIX, sezona 2018/2019, številka 1. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, str. 101.

² Prav tam.

³ Dobovšek, Zala: zapis v rubriki “60 let Knjižnice MGL”. V: Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega, letnik LXIX, sezona 2018/2019, številka 7. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, str. 111.

razvijati in spreminjati, če želi v korak z vedno novimi generacijami ustvarjalcev in gledalcev, se je zavedal oče Knjižnice MGL in njen prvi urednik Dušan Moravec. “Knjižna zbirka živi, to je posebej pomembno. In kaže, da bo še živela,” je zapisal leta 2001. “Razširjena, prenovljena, pomlajena, posodobljena. Nič zato, če je drugačna, kakor je bila v prvem ali drugem desetletju – vsak od petih urednikov ji je dal poseben (in osebni) odtis.”⁴ Po Moravcu so zbirko urejali Dušan Tomše, Tone Partljič, Vili Ravnjak in Tanja Viher ter Alja Predan. Ko je bilo urejanje Knjižnice MGL leta 2007 zaupano meni, je ob snovanju prvih knjižnih naslovov z mojim uredniškim podpisom padla name tudi odgovornost za obeležitev njene polstoletne zgodovine. Dvojni izziv me je po eni strani navdihnil z radovednostjo, ki me je gnala v prebiranje in proučevanje tako posameznih zvezkov kot celotnih uredniških opusov, po drugi pa me je navdal z globokim strahospoštovanjem.

V tistem času se mi je kar naprej zastavljalo vprašanje, ki se mi je porodilo prav ob branju navedene misli Dušana Moravca, namreč kaj sploh pomeni, da knjižna zbirka živi? “Odločilni za njeno življenje so bili verjetno bralci, ki jih je s svojimi izdajami dosegla, uspeh posameznih urednikov pa odvisen od tega, koliko so odgovorili na sočasne potrebe gledaliških teoretikov in praktikov,” sem se nekoč že spominjala svojih tedanjih razmišljanj.⁵ V počastitev jubileja smo leta 2008 izdali *Prigodnice* Mile Kačič, slavnostni dogodek na velikem odru pa naslovili z verzom, ki ga je posvetila Duši Počkaj: *Petdeset let je malo – za katedralo!* Dogodek je povezoval Gašper Tič, igralke iz našega ansambla so brale Miline verze, nastopila sta Gal in Severa Gjurin, z vlakov pa so se nad prizorišče spuščale knjige. Vseh 147 zvezkov, kolikor jih je dotlej izšlo v Knjižnici MGL. “Pogled na množico knjig, ki so s svojo fizično prisotnostjo v kontekstu celotnega dogodka delovale kot materializirana zgodovina zbirke, je bil zame kot novo urednico hkrati radosten in strašljiv. Bilo mi je jasno, da se mora zgodba Knjižnice MGL ne le nadaljevati, temveč tudi razvijati in nadgrajevati. Da mora zbirka ostati ‘živa’ in tudi z menoj dobiti svoj posebni (in osebni) odtis.”⁶

⁴ Moravec, Dušan: “Knjižnica Mestnega gledališča ljubljanskega. Spomini na začetke; pogledi na razvoj”. V: *50 let MGL I. Eseji, portreti, sezname*, str. 99–117. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, 2001, str. 117.

⁵ Pogorevc, Petra: “Rojstvo zbirke znotraj gledališča.” V: *Pogledi na delo Dušana Moravca*, str. 183–192. Dokumenti SGM, št. 90, let. 49. Uredila Vasja Predan in Ivo Svetina. Ljubljana: Slovenski gledališki muzej, 2012, str. 184.

⁶ Prav tam, str. 185.

Poleg omenjenega slavnostnega dogodka na velikem odru smo v počastitev jubileja hišne zbirke v Studiu MGL pripravili okroglo mizo z naslovom *Pol stoletja Knjižnice MGL*, ki jo je moderiral Matej Bogataj. Njegovi sogovorniki so bili Mile Korun, dr. Andrej Inkret, Vasja Predan, Diana Koloini in Ivo Svetina. "Režiser in univerzitetni profesor Mile Korun je dejal, da Knjižnico MGL pojmuje kot količek, ob katerem je vsa ta leta rasel," je pozneje v Delu zapisal Slavko Pezdir. "Med naslovi, ki mu še zdaj pomenijo pomembna 'oprijemališča', je omenil Javorškov *Harlekinov plašč*, Gavellovega *Igralca in gledališče* (tudi kot spodbudo in kot zgled za njegovo knjigo *Biti z igro*) ter prevode temeljnih del Brooka, Grotowskega, Stanislavskega, Artauda, Efrosa, Spolinove, Pavisa, Callowa, M. Čehova ..."7 Četudi jih moderator k temu ni posebej spodbujal, se nihče od gostov ni ustavil samo ob podajanju objektivnih in preverljivih dejstev iz zgodovine zbirke, temveč so vsi tudi navdušeno in doživeto pripovedovali o tem, katere knjige so se jih osebno dotaknile ter jih miselno in kreativno zaznamovale na posameznih etapah njihovih poklicnih poti.

*

Knjižnica MGL je bila leta 1958 ustanovljena kot tretja hišna edicija Mestnega gledališča ljubljanskega; v njem so sicer ob premierah posameznih uprizoritev izhajali tudi gledališki listi, ki so se jim ob zaključkih sezon pridruževali zborniki. Soustanovitelj gledališča in njegov prvi dramaturg Dušan Moravec je o specializirani strokovni zbirki sanjal več let, toda veliko težavo so pomenile finance, saj si ni bilo mogoče predstavljati, da bi denar za knjige črpali iz že tako skromnega proračuna gledališča. Iznajdljivi inspicient Lucijan Orel se je domislil "služenja" z inserati, toda denarja, ki so ga navrgli lični slikovni oglasi na zadnjih straneh prvih zvezkov zbirke, je bilo dovolj komaj za kritje tiskarskih stroškov. Zaradi finančnih zagat je bil obseg prvih izdaj Knjižnice MGL omejen na sedem tiskarskih pol oziroma sto dvajset strani, njihovi avtorji pa so se tako kot urednik, ki je delo pri zbirki opravljal po dramaturški dolžnosti, odrekli honorarju. Prvi zvezki so izšli v visoki nakladi osemsto izvodov, Dušanu Moravcu pa je za zbirko uspelo pridobiti dvesto naročnikov.

Ob idejni in načelni podpori Jožeta Tirana in Ferda Delaka, prvih dveh direktorjev Mestnega gledališča ljubljanskega, je znotraj gledališča torej

⁷ Pezdir, Slavko: "Količek, ob katerem se je vzpenjalo steblo slovenske gledališke omike". V: Delo, 7. 11. 2008.

steklo ambiciozno založniško podjetje. Od leta 1958, ko je kot prvi zvezek Knjižnice MGL izdal *Večer v čitalnici* Miroslava Vilharja, do leta 1966, ko se je od zbirke poslovil z delom *Valentin Vodnik* Mirka Mahniča, je Dušan Moravec v petintridesetih zvezkih objavil enaintrideset naslovov. Zbirko je snoval v štirih vsebinskih sklopih: izvorna dramska besedila, spomini dramskih umetnikov, stvarna literatura ter teatrološka publicistika. "Skupna prepoznavnost vseh teh sklopov je za urednikovo zavezanost predvsem kulturnemu in v njem še posebej gledališkemu slovenstvu pravzaprav značilna, če ne kar samoumevna: vsi začetni avtorji zbirke so namreč bili slovenski ustvarjalci, večina del izvernih, le manjše število knjig, predvsem tistih iz razdelka publicistike, je le deloma sestavljenih tudi iz ponatisov (najpogosteje iz gledaliških listov in publicistične periodike)," je v prvem iz cikla šestih člankov, ki smo jih v gledaliških listih Mestnega gledališča ljubljanskega v sezoni 2008/2009 posvetili okrogli petdeseti obletnici delovanja zbirke, zapisal Moravčev sodelavec in vseživljenjski prijatelj Vasja Predan.⁸

V naslednjem uredniškem obdobju Dušana Tomšeta, ki je trajalo okroglih dvajset let, je v Knjižnici MGL izšlo kar petinšestdeset novih naslovov. "V letih od 1966 do 1986 je zasnoval in uredniško izpeljal načrt, ki ga danes lahko uvrstimo v naslednja pomembna poglavja: leksikografsko delo, teoretično literaturo, znanstvenoraziskovalno prevodno literaturo, muzeološko-pričevanje delo in memoarno-dnevniško literaturo, kritiško pisanje, odstiranje tančic zakulisnega življenja," povzame Mojca Kreft.⁹ Zbirko je v tem obdobju podprl Sklad za pospeševanje založniške dejavnosti, tako da končno ni bila več odvisna samo od oglasov in prodaje. Natisnili so do šest naslovov na leto, in sicer v visokih nakladah ter v žepni in trdi vezavi. Bralcev ni manjkalo, mnogi so bili na knjige naročeni kot na abonma.

Dušan Tomše je tesno sodeloval s svojo generacijo gledaliških ustvarjalcev, publicistov in dramaturgov, med katerimi so bili morda najvidnejši Lojze Filipič, Vasja Predan, Herbert Grün, Andrej Hieng in Sveta Jovanović. Bil je pomemben "spodbujevalec vseh pišočih o slovenskem gledališču. Njegova vizija je bila jasna: zavedal se je, kako pomembna je taka knjižna zbirka za slovensko kulturno in gledališko omiko in da jo je

⁸ Predan, Vasja: "Spominski premislek. Edinovrstna Moravčeva knjižna zbirka. Ob petdesetletnici Knjižnice MGL". V: Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega; letnik LIX, sezona 2008/2009, številka 1, str. 80–93. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, 2008, str. 89.

⁹ Kreft, Mojca: "O urednikovanju Dušana Tomšeta. Za razvoj teatrološke misli. Dvajsetletno obdobje razcveta". V: Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega; letnik LVIX, sezona 2008/2009, številka 4, str. 74–89. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, 2008, str. 78

treba dobesedno za vsako ceno ohranjati 'pri življenju' – pričala je o živosti umetniškega.¹⁰ Velika novost tega obdobja so v njegovi drugi polovici postali prvi prevodi temeljnih del iz svetovne teatrološke literature, naj omenim vsaj *Prazen prostor* Petra Brooka (1971), *Revno gledališče* Jerzyja Grotowskega (1973), *Igralčevo izpoved* Sira Laurencea Olivierja (1984) in *Gledališke eseje* Jana Kotta (1985). Poleg tega je Tomše zapolnil več prevodnih vrzeli; izdal je denimo Freytagovo *Tehniko drame* (1976) ter *Sistem* Stanislavskega v šestih knjigah (1977–1986).

Režiser, teatrolog, prevajalec, predvsem pa razgledan svetovljan, ki je veliko potoval po evropskih mestih, največkrat v Pariz in London, je zbirko v več pogledih popeljal na povsem novo raven. "Kolikor je ime Dušana Moravca izjemno pomembno za nastanek te knjižnice, radi ga imenujejo očeta Knjižnice MGL, sam pa izjavlja, da je ta knjižnica njegov novorojenček, ki je preživel, je toliko pomembnejše 'življenje' zbirke in nadaljevanje delovanja pod vodstvom Dušana Tomšeta – takrat se je zbirka profilirala, gledališka spoznanja je nabirala iz evropskega in svetovnega prostora, postala je prostor spoznavanja in prepoznavanja vedno novih scensko-odrskih smeri premišljevalcev in ustvarjalcev gledališke umetnosti."¹¹

Leta 1987 je urejanje zbirke prevzel Tone Partljič; med drugim sta takrat izšli razprava Rudija Šeliga *Identifikacija in katarza* (1989), v kateri je avtor segel od Aristotela prek Artauda do Dušana Pirjevca, ter posthumna zbirka zapisov Marka Slodnjaka, ki sta jo uredila Janez Pipan in Ivo Svetina ter ji dala naslov *Bolečina in moč* (1990). V Partljičevem obdobju je izšlo dvanajst knjig, od katerih po dolgem času samo ena ni bila delo slovenskega avtorja, to je bila *Kratka zgodovina gledališča* Phyllis Hartnoll (1989). V krajšem medobdobju na začetku devetdesetih let 20. stoletja sta Knjižnico MGL urejala Vili Ravnjak in Tanja Viher, ki sta med drugim objavila *Teorije gledališča I–III* Marvina Carlsona; delo je prevedla Alja Predan, ki je bila v zadnjem zvezku leta 1994 že navedena kot nova urednica zbirke.

"Najbrž ni naključje, da je urednica Alja Predan prevzela Knjižnico MGL v letu, ko je izšla tretja knjiga *Teorij gledališča I–III* ameriškega profesorja Marvina Carlsona, ki jo je tudi sama prevedla, torej knjiga, ki obravnava gledališče v 20. stoletju. To stoletje je namreč zaznamovalo njeno uredniško politiko: s knjigama avtorjev, ki sta ustvarjala v njegovih začetkih (Artaud in Craig) je takoj zatem nadaljevala, z delom, ki z večino esejev sega že v naše, novo stoletje (*Javno uprizorjanje* Janelle Reinelt), pa je

¹⁰ Prav tam.

¹¹ Prav tam, str. 88.

svojo uredniško pot zaključila,” zapiše Blaž Lukan.¹² Med letoma 1994 in 2007 je Alja Predan Knjižnico MGL obogatila tako s prevodi temeljnih del “klasikov” gledališke teorije – od Artauda in Craiga preko Klotza, Pavisa in Melchingerja do Ubersfeldove – kot z izvirnimi študijami slovenskih teoretikov in praktikov, denimo s *Prostori igre* Mete Hočevar (1998), *Rabami sočutja* dramaturga Igorja Lampreta (2006) ter *Biti z igro* režiserja Mileta Koruna (2007). Tretji pomembni segment njenega uredniškega obdobja je bil zavezan “sodobni teoriji drame (ali teoriji sodobne drame), brez katere ni (bilo) mogoče razumeti drame od njene t. i. ‘krize’ konec 19. stoletja naprej, še posebej pa ne sodobne (torej povsem aktualne) dramske produkcije. Tako smo dobili prevode del Volkerja Klotza, Petra Szondija, Jovana Hristića (sicer namenjenega tragediji, a v izvirnem branju) in Aleksa Sierza, ki v knjigi *Gledališče “u fris”* govori o tako rekoč današnji dramatikoz. o besedilih, ki jih vsakodnevno srečujemo na gledaliških odrih tudi pri nas.” Najzahtevnejši podvig, ki ga je izpeljala v svojem uredniškem obdobju, je bil zagotovo *Gledališki slovar* Patricea Pavisa, ki je leta 1997 izšel v prevodu Igorja Lampreta.

*

Danes, ko Knjižnica MGL šteje že 172 naslovov, v njej po eni strani objavljamo sodobna teoretska dela, po drugi pa raziskujemo inovativne pristope k arhiviranju in zgodovinenju slovenske gledališke prakse. V zadnjih dvanajstih letih so v zbirki med drugim izšle tako *Sodobna režija* Patricea Pavisa (2012) in *Fenomenologija gledališča* Jensa Roselta (2014) kot *Zlatkarije* Zlatka Šugmana (2011) in *Nočni pogovori* Alena Jelena (2013), tako *Govorjeno telo* Valera Novarinaja (2010) in *Dvojnosti* Katje Legin (2015) kot *Koža kot kostum* Tine Kolenik (2017) in *Performans-kritika* Nenada Jelesijevića (2018), tako *Brechtovo ustvarjanje in horizont komunizma* Darka Suvina (2016) kot *Vera v lutko* Edija Majarona (2017), tako *Gledališče Pekarna* (1971–1978) Iva Svetine (2016) kot *Mikra theatrika in Mikra theatrika 2* Svetlane Slapšak (2011, 2018). Spodbujamo različne vrste pisanja in pokrivamo številna področja ustvarjanja, predvsem pa odkrivamo in izpostavljamo tiste pojave, ob katerih se slednja srečajo in prekrijejo. Ena najbolj bistvenih posebnosti Knjižnice MGL je namreč že vse od nastanka tesna prepletenost teorije in

¹² Lukan, Blaž: “V znamenju 20. stoletja. Knjižnica MGL v petnajstletnem obdobju urednice Alje Predan”. V: *Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega*; letnik LVIX, sezona 2008/2009, številka 10, str. 84–91. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, 2008, str. 85.

prakse, ki je posledica tega, da deluje znotraj gledališča, v neposrednem stiku s sočasno produkcijo, njenimi sprotnimi prizadevanji in potrebami.

Izbiranje, koncipiranje in urejanje novih zvezkov, ki bodo nadaljevali edinstveno zgodbo zbirke, pa je samo ena plat vodenja Knjižnice MGL. Druga, bolj skrita, toda zato nič manj pomembna, je skrb za njeno dolgoletno zapuščino. Nekateri zvezki so že zdavnaj pošli, drugi v več deset primerkih še čakajo na bralce, skrbno popisani in zloženi na police v posebni sobi v foajerju gledališča. Z vsako novo generacijo, ki se vpiše na Univerzo v Ljubljani, to sobo zapusti nekaj deset knjig. Naselijo knjižne police in nočne omarice svojih novih lastnikov, se morda prikraadejo v njihove igral-ske, dramaturške, režijske in druge kreacije ali pa nastopijo v strokovnih zapisih o njih. Naziv zbirke, ki včasih zbuja nesporazume, s tem dobiva novo, vznemirljivo razsežnost. “Knjižnica ali knjižica MGL?” sem se spraševal, medtem ko sem jih zbiral, kupoval v antikvariatu, na knjižnih sejmih, na blagajni v prehodu med Nazorjevo in Čopovo,” je ob jubileju zapisal Branko Jordan. “Vsaka zase je bila zame samo knjižica, skoraj žepnica, priročna, obvladljiva ne glede na naslov in vsebino, hkrati pa sem se vedno znova popravljaj, ko sem jih vpisoval v svoj seznam, v seznam mojih knjig, da gre v resnici za knjižnico, za osupljiv zbir naslovov, avtorjev, posvečenih gledališču. Neprecenljivo.”¹³

Gledam jih, kako se iz leta v leto množijo in tudi na mojih knjižnih policah zavzemajo vse več prostora. Vsaka izmed njih je zgodba zase in ne morem se pripraviti do tega, da bi jih kakor koli razvrščala ali vrednotila. Zadnjih dvanajst let so pisane in drobne, za različno debelimi hrbti, na katerih so izpisani njihovi naslovi in priimki avtorjev, pa ne skrivajo samo s tujo roko izpisanih vsebin, ampak tudi nekaj mojih čisto osebnih spominov. Četudi sem ponosna na vse knjige, ki mi jih je doslej uspelo uvrstiti v moj uredniški program, najbolj ljubeče razmišljam o tistih, ki so mi “požrle” največ časa in energije. Kupi popisanih papirjev, ki jih je bilo treba šele urediti in osmisliti, dragi ljudje, ki so mi bili pri tem v podporo in pomoč, občutki vznesenosti, kadar mi je po dolgih urah tuhtanja in blodenja uspelo domisliti pravšnje kazalo in uredniški koncept. V izziv in navdih pri urejanju mi je bila že od samega začetka tudi zgodovina Knjižnice MGL. Iz zapuščine svojih predhodnic in predhodnikov sem se naučila treh pomembnih stvari: da je treba biti pogumen pri izbiri in realizaciji

¹³Jordan, Branko: zapis v rubriki “60 let Knjižnice MGL”. V: Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega, letnik LXIX, sezona 2018/2019, številka 3. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, str. 85.

naslovov oziroma uredniških konceptov, razgledan po sočasni evropski in svetovni knjižni in odrski produkciji ter kar najtesneje povezan s svojim, še posebej mladim, bralnim občinstvom.

*

Šest zapisov, ki smo jih v gledaliških listih objavili ob šestdesetem jubileju zbirke, priča o tem, da ima Knjižnica MGL naklonjeno občinstvo, ki po eni strani spremlja novitete, po drugi pa je razgledano tudi po njeni zgodovini. Obenem ti zapisi znova dokazujejo, da ima zbirka nenavadno formativno moč, saj večina avtoric in avtorjev piše o tem, brez katerih knjig si ne predstavljajo svojega pogleda na gledališče ali ustvarjanja v njem. "Gledališče je svet velikih strasti, čeprav ne vedno iskrenih," je denimo zapisal Matej Bogataj. "Zato sem moral ob tistem, kar je na FF predaval profesor Lado Kralj, prebirati tudi dramsko teorijo. Kritike smo brali sproti, Vasjo Predana in Vena Tauferja, zato pa se toliko bolj spomnim knjig režiserjev iz zbirke, ki so spregovorili o svojem delu, dilemah, to pa pogosto kar najbolj praktično in tudi osebno: *Prostori igre* Mete Hočevar, nekajkratno Korunovo dnevniško ukvarjanje s postavljanjem Cankarja in tudi *Leara*, tisto sem prebral še posebej natančno, in Jovanovičevi *Paberki* so tiste knjige iz Knjižnice, ki so mi najbolj odprle oči za gledanje predstav in razumevanje, kako nastaja in deluje predstava in kaj je domet gledališča."¹⁴

Saša Pavček je obudila spomin na prvo srečanje s *Sistemom I* Stanislavskega (1977), do katerega je prišlo, ko je bila še dijakinja poljanske gimnazije. Opisala je eno osnovnih vaj, ki se ji je za vselej vtisnila v spomin; to je iskanje predmeta na odru, pri katerem ni bistveno, ali predmet najdeš ali ne, temveč da ga zares iščeš. "To stališče me je že takrat navduševalo, danes pa se mi zdi zelo primerna metafora za življenje v gledališču, da ne rečem kar v življenju. Je edini pravi temelj, na katerem so zgradili svoje katedrale vsi avtorji, ki jim je Knjižnica MGL v šestdesetih letih izkazala spoštovanje in jih ohranila za prihodnost ter s tem izkazala tudi vero v dobro staro knjigo. Prav je storila, da je dala zavetje raznolikim iskalcem različnih poetik: Petru Brooku, ki je zgradil svojo preprosto resnico v *Praznem prostoru*, in Meti Hočevar v *Prostorih igre*, sprejela je *Revno gledališče* Grotowskega, Mahničovo Živo slovenščino, preizpraševala je našo vest

¹⁴ Bogataj, Matej: zapis v rubriki "60 let Knjižnice MGL". V: Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega, letnik LXIX, sezona 2018/2019, številka 5. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, str. 93.

skozi *Bolečino in moč* Marka Slodnjaka in njegovih prijateljev, se zavrtela med Artaudom, Freytagom, Pavisom ..., med Jovanovičevimi *Paberki* in Korunovim *Končnim poročilom* pa vse do Svetlane Slapšak in njene antične trdnosti.”¹⁵

“V tako majhnem prostoru, kot je naš, se zdi še posebej nujno širiti duha z deli tujih strokovnjakov. Prav tako pa tudi poglobljati znanje na področju teoretske analize gledališč, ki niso vezana le na najbolj domače dramsko gledališče, temveč omogočajo pogled na obrobne odre in večkrat tudi v njihova zaodrja, ki so v procesu študija še posebej zanimiva,” je zapisal Jaka Smerkolj Simoneti. “Zbirka mi je posebej ljuba tudi zato, ker je odprta za prepisne žanre, razpete med znanostjo in literaturo, ki so v tiskani produkciji pogosto prezrti. Med njimi je zagotovo forma eseja, ki v svojem iskrenju med strokovnostjo in osebnim vzbuja vedno nove premisleke (*Svetlana Slapšak: Mikra theatrika in Mikra theatrika 2*). Prav tako dramaturška poezija Nebojše Pop-Tasića, objavljena v knjigi *Dobesednosti*, ki predstavlja svojevrstno sintezo gledališkega ustvarjanja in teorije ter zavzema prostor samostojne dramaturške umetnine. Zdi se, da ga ni primernejšega doma za tovrstne hibride. Knjižnica MGL je postala zatočišče, vedno prisoten in rastoči referenčni okvir, ki ponuja orodja za ukvarjanje s sodobno gledališko produkcijo ter istočasno opominja na njeno pestro zgodovino. Bazen, v katerega zaplavaš brez gotovosti, da boš še kdaj zlezal iz njega.”¹⁶ Jaka Smerkolj Simoneti je najmlajši izmed povabljenih piscev, ki je med bralci Knjižnice MGL šele pol desetletja, zaradi česar me njegove besede krepijo v upanju, da se bodo njene knjige “prijele” tudi pri novih generacijah.

¹⁵ Pavček, Saša: zapis v rubriki “60 let Knjižnice MGL”. V: Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega, letnik LXIX, sezona 2018/2019, številka 9. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, str. 45.

¹⁶ Smerkolj Simoneti, Jaka: zapis v rubriki “60 let Knjižnice MGL”. V: Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega, letnik LXIX, sezona 2018/2019, številka 8. Ljubljana: Mestno gledališče ljubljansko, str. 53.